

พัฒนาอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับไทย เพื่อแข่งในตลาดโลก

รากแก้วแห่งปัญญา

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

รศ.ดร.ทวีป ศิริวัฑฒัน

ในสหัสวรรษใหม่นี้ เป็นจุดเริ่มต้นที่มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญหลายประการ ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญใหม่ ที่เกิดจากการปฏิรูปทางการเมือง มีการเลือกตั้งด้วยกติกาทางการเมืองใหม่ พรรคไทยรักไทย ซึ่งเป็นพรรคการเมืองใหม่ที่มีค่าขวัญว่า "คิดใหม่ ทำใหม่ เพื่อไทยทุกคน" ได้มีชัยชนะจากการเลือกตั้งอย่างถล่มทลาย สามารถนำ ส.ส. เข้าสภาได้มากกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวน ส.ส.ทั้งหมด ทำให้เกิดความมั่นใจในทางการเมืองอย่างยิ่ง ซึ่งนับปรากฏการณ์ครั้งแรกในรอบหลายสิบปีที่ผ่านมา ประชาชนที่หวังว่า น่าจะมีการปฏิบัติตามนโยบาย และทำการบริหารประเทศแนวใหม่ตามที่ได้หาเสียงไว้

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับก็อยู่ในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญ องค์การการค้าโลก (WTO) และเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) ก็กำลังจะเปิดการค้าเสรีขึ้น โดยการลดภาษีการค้าและลดมาตรการกีดกันทางการค้า ทำให้เกิดการแข่งกันกันอย่างเสรี อัญมณีและเครื่องประดับเป็นสินค้าชนิดหนึ่งที่ประเทศไทยประกาศให้เป็นสินค้าที่จะนำเข้าและส่งออกอย่างเสรีตามข้อตกลงทางการค้ากับประเทศในกลุ่มอาเซียน โดยประเทศไทยหวังว่า สินค้าชนิดนี้จะแข่งขันกับสินค้าจากประเทศอื่นๆ ได้ ทั้งในตลาดอาเซียนและตลาดโลก แต่ตามความเป็นจริงนั้น ผู้เขียนยังไม่แน่ใจนักว่า สินค้าชนิดนี้จะสามารถแข่งได้ในตลาดเสรี นอกเสียจากว่า รัฐบาลและผู้ประกอบการจะร่วมมือกันอย่างจริงจังในการผลักดันสินค้าชนิดนี้ให้เป็นสินค้าคุณภาพจริงจัง ตั้งยกระบวนการผลิตและการตลาดสมัยใหม่

เมื่อพิจารณาสินค้าอัญมณีและเครื่องประดับของไทย จะพบว่าเป็นสินค้าที่เกิดจากศิลปะหัตถกรรม เติบโตมาจากอุตสาหกรรมในครอบครัว ปัจจุบันกิจกรรมในอุตสาหกรรมชนิดนี้เกินกว่า 95% เป็นกิจการขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ซึ่งยังมีกระบวนการผลิต การจัดการที่ล้าสมัยไม่เป็นระบบ ถ้าจะพิจารณาถึงการค้าในมานของอุตสาหกรรมโดยทั่วไปโดยดูปัจจัยหลัก 3 ประการคือ เงินทุน (Finance หรือ Investment) การผลิต (Production) และการตลาด (Marketing) จะเห็นว่า อุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับของไทยซึ่งจะต้องลงทุนมากก็ยังขาดเงินทุนก้อนใหญ่อยู่ มีบริษัทที่ประกอบธุรกิจอุตสาหกรรมด้านอัญมณีและเครื่องประดับเพียง 3 บริษัทเท่านั้นที่อยู่ในตลาดหลักทรัพย์ ส่วนด้านการตลาดนั้น ตลาดหลักของอัญมณีและเครื่องประดับของไทยก็คือ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่นและประเทศในแถบยุโรป ซึ่งเป็นตลาดที่มีการแข่งขันสูงมาก และประการสุดท้ายคือ การผลิต (Production) การผลิตของไทยก็ยังเป็นการผลิตแบบเก่าที่ใช้ฝีมือช่างเป็นหลัก (Labour Intensive) ซึ่งค่าแรงก็แพงขึ้นทุกวัน กระบวนการผลิตที่เป็นอุตสาหกรรมที่เป็นระบบก็ยังมียุคน้อย และที่สำคัญกว่านั้นก็คือ ผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจในกระบวนการผลิต มักจะเป็นผู้ที่มีความรู้ในกระบวนการผลิตสมัยใหม่น้อย ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีความชำนาญงานในกระบวนการผลิตแบบเก่า ใช้ประสบการณ์เป็นหลักในกระบวนการบริหารการผลิต

ในสถานการณ์เช่นนี้ อุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับจะต้องมีการปฏิรูปครั้งยิ่งใหญ่ เพื่อเตรียมการรับมือกับปัญหาที่กำลังจะมาถึง ซึ่งผู้เขียนขอเสนอความเห็น เพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ โดยจะต้องผลักดันการผลิตอัญมณีและเครื่องประดับจากระบบครอบครัวไปยังระบบอุตสาหกรรม และเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์จากเดิมที่เป็น Low and Medium End Products เป็น Medium to High End Products เนื่องจากขณะนี้ประเทศคู่แข่งที่มีพลเมืองมากและค่าแรงถูก 4-5 ประเทศ ได้แก่ จีน อินเดีย อินโดนีเซีย และเวียดนามกำลังการผลิตสินค้าอย่างเข้มข้นด้วยต้นทุนค่าแรงที่ต่ำกว่า ทางออกของไทยก็คือ จะต้องผลิตสินค้าที่มีคุณภาพสูงขึ้น โดยมองไปที่การผลิตของประเทศฮ่องกง สิงคโปร์ อิตาลี ฝรั่งเศสและสวิตเซอร์แลนด์ ซึ่งผลิตสินค้าคุณภาพสูงโดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย การเพิ่มศักยภาพทางการผลิตจะต้องทำการวิจัยและพัฒนาโดยนักวิชาการร่วมมือกับผู้ประกอบการ

การอย่างใกล้ชิด

แนวความคิดที่จะพัฒนาอุตสาหกรรมนี้เพื่ออนาคต น่าจะดำเนินการดังนี้

1. **วัตถุดิบ** ซึ่งได้แก่ เพชรพลอย จะต้องพัฒนาช่างเจียรไนเพชรพลอยให้มีศักยภาพสูงขึ้น โดยใช้เครื่องจักรที่ทันสมัยเข้ามาช่วยการเผาผลายเพื่อเพิ่มคุณภาพ จะต้องร่วมมือกันระหว่างนักเผาผลายที่ชำนาญงาน มีประสบการณ์สูงกับนักวิชาการในมหาวิทยาลัย น่าจะมีการแลกเปลี่ยนความรู้กันระหว่างนักเผาผลายที่หมั่นกับนักวิชาการอย่างใกล้ชิด น่าจะมอบให้นักวิชาการทางงานวิจัยและพัฒนาวัสดุที่ใช้ในการทำเครื่องประดับ เช่น ปูนหล่อ ปูนปรุงคุณภาพเทียบ ผลิตภัณฑ์แก้วพิมพ์ ผลิตภัณฑ์เงินนำเข้า สำหรับการเผาผลาย เมื่อพัฒนาได้คุณภาพที่ดีก็จะผลิตได้เอง เพื่อทดแทนการนำเข้าวัสดุราคาแพงเหล่านี้จากต่างประเทศ

2. **การผลิตเครื่องมือ เครื่องจักร และอุปกรณ์เพื่อทดแทนการนำเข้า** มีเครื่องมือและอุปกรณ์หลายชนิดที่นักประดิษฐ์ของไทยสามารถพัฒนาเพื่อผลิตขึ้นใช้เองได้ ลดค่าใช้จ่ายในการนำเข้าจากต่างประเทศ เป็นการลดต้นทุนการผลิตที่สำคัญ

3. **การออกแบบ** พบว่า ผู้ประกอบการของไทยจำนวนมาก ผลิตเครื่องประดับตามแบบของผู้ซื้อ ซึ่งทำให้สินค้าไทยไม่มี Brand Name ทำตลาดเพิ่มขึ้นได้ยาก นักออกแบบของไทยน่าจะสร้างแบบที่เป็น Brand Name ของไทยให้มากขึ้น โดยใช้ศิลปวัฒนธรรมไทยเป็นพื้นฐานในการสร้างแบบเครื่องประดับของไทย

4. **การพัฒนาบุคลากร** เนื่องจากอุตสาหกรรมนี้ใช้แรงงานเป็นหลัก ในกระบวนการผลิต (Labour Intensive Industry) และเป็นแรงงานฝีมือที่จะต้องฝึกอบรมโดยการปฏิบัติจริง ฉะนั้น ความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการจะต้องใกล้ชิดมากขึ้น ต้องจัดระบบวิชาชีวะในรูปของโรงเรียนโรงงานเพิ่มขึ้น ต้องออกกฎหมายเพื่อส่งเสริมให้กับโรงงานที่จะเป็นที่ฝึกงานของนักศึกษาเป็นอัตราที่มากกว่าเพียงพอที่จะจูงใจให้ผู้ประกอบการร่วมมือ

5. **การเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต** นับว่าเป็นหัวใจที่สำคัญในการผลักดันการผลิตสินค้าจาก Low and Medium End Products เป็น Medium to High End Products การเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์เป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องกระทำ กระบวนการจัดการการผลิตสมัยใหม่ที่เป็นระบบจะต้องนำเข้ามาใช้อย่างจริงจัง ต้องลดความสูญเสียในกระบวนการผลิต เพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการโรงงาน นำมาตรฐาน ISO เข้ามาใช้วางระบบบัญชีต้นทุนและบริหารการผลิตด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ เป็นต้น

6. **การตลาด** ภาครัฐและเอกชนจะต้องร่วมมือกันเปิดตลาดใหม่ที่มีศักยภาพ ซึ่งได้แก่ ตลาดตะวันออกกลาง ตลาดอเมริกาใต้ และตลาดยุโรปตะวันออก เป็นต้น

จะเห็นว่า การเพิ่มศักยภาพของอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับเพื่อต่อสู้กับการแข่งขันในตลาดเสรีจะต้องกระทำไปพร้อมกัน โดยความร่วมมือในลักษณะไตรภาคี คือ ฝ่ายวิชาการ ซึ่งได้แก่ อาจารย์และนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยเทคนิคเข้าทำงานวิจัยและพัฒนา ผู้แทนจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมทรัพย์สินทางปัญญา กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม และกรมสรรพากร เข้ามาร่วมดำเนินการส่งเสริมและอำนวยความสะดวก และกลุ่มสุดท้ายที่จะได้รับผลประโยชน์สูงสุดก็คือ ผู้ประกอบการ ที่จะต้องเข้าร่วมมืออย่างจริงจังและจริงจัง โดยยึดถือผลประโยชน์ส่วนตนร่วมกับผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง เพื่อผลิตสินค้าที่มีคุณภาพและดำเนินธุรกิจในลักษณะของมืออาชีพระดับมาตรฐานสากล ซึ่งผู้เขียนเชื่อว่า จะทำให้อุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับของไทยเป็นอุตสาหกรรมชั้นนำที่มีมูลค่าการส่งออกระดับแสนล้านบาทในแต่ละปี ส่งผลให้กรุงเทพาเป็นศูนย์กลางการผลิตและการค้าอัญมณีและเครื่องประดับที่สำคัญของโลกได้อย่างแน่นอน ■

ต้องการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับบทความ ติดต่อสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) โทร. 642-5106-9 ต่อ 159, 160 หรือ e-mail : pr@rf.or.th